

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO
PREVENCIJOS ĮSTATYMO NR. VIII-275 2, 4, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 STRAIPSNIŲ,
PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 25¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 2, 4 7, 9, 10, 11, 19, 20, 25 straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas iš dalies įgyvendinant 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES)2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES)2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES (toliau – Direktyva), bei siekiant sureguliuoti virtualiųjų valiutų keityklų operatorių ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veiklą, nustatyti pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančių juridinių asmenų naudos gavėjų ir jų leidžiamos virtualiosios valiutos pirkėjų tapatybę, taip pat užtikrinti šių veiklų skaidrumą, efektyvią pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevenciją.

Atliekant pirminius virtualiosios valiutos siūlymus (ICO), kuriais siekiama pritraukti investicijų naujam produktui ar paslaugai kurti, įmonei vystyti ar jos veiklai plėsti, kurių daugumą organizuoja Lietuvos Respublikos piliečiai, nuo 2017 m. iki 2018 m. III ketvirčio, skirtingų šaltinių duomenimis, surinkta 340–420 mln. Eur. Tai sudaro apie 3–4 proc. visų pasaulyje naudojantis virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) pritrauktų lėšų. Kita vertus, pastebėtina, kad virtualiųjų valiutų rinkos kapitalizacija per 2018 m. I–III ketvirčius sumažėjo apie tris kartus.

Kadangi atliekant daugumą pirminių virtualiosios valiutos siūlymų (ICO) sudaromos galimybės asmens virtualiąją valiutą kotiruoti antrinėse rinkose, tai kelia pinigų plovimo riziką. Todėl būtina virtualiųjų valiutų keityklų operatorių, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių, taip pat siauresne apimtimi pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančių asmenų veiklą reglamentuoti Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme (toliau – Įstatymas). Tokiu būdu ne tik virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriai bus įpareigojami laikytis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimų, bet ir pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančios asmenys privalės atlikti kliento tapatybės nustatymo ir kitas saugumo patikros procedūras.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento (direktorius – Sigitas Mitkus, tel. (8 5) 239 0070) Draudimo veiklos skyriaus vedėja Lolita Šumskaitė, tel. (8 5) 239 0180, ir Kredito ir mokėjimų rinkų skyriaus vyr. specialistas Paulius Mačionis, tel. (8 5) 219 4451.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu virtualiųjų valiutų, virtualiųjų valiutų keityklų operatorių, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių ir pirminio virtualiosios valiutos siūlymo (ICO) veikla užsiimančių asmenų veikla Lietuvos Respublikos teisės aktais neregamentuota.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūloma virtualiųjų valiutų keityklų operatorių ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veiklą reglamentuoti Įstatyme, priskiriant juos prie kitų įpareigotųjų subjektų ir nustatant jiems įpareigojimus nustatyti bei patikrinti kliento tapatybę prieš pradėdant teikti virtualiųjų valiutų

keityklos ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių paslaugas ir prieš atliekant virtualiosios valiutos keitimo operacijas, kurių bendra suma lygi arba viršija 1 000 eurų arba ją atitinkančią sumą užsienio ar virtualiąja valiuta, nesvarbu, ar sandoris sudaromas atliekant vieną ar kelias susijusias operacijas. Taip pat virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai privalės pateikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nustatytą informaciją, kai piniginės operacijų ir sandorių bendra suma lėšomis lygi arba viršija 15 000 eurų arba ją atitinkančią sumą užsienio ar virtualiąja valiuta.

Įstatymo projekte nustatomas įpareigojimas asmenims, besiverčiantiems virtualiųjų valiutų keityklų arba depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veikla, tinkamai pranešti apie veiklos pradžią Juridinių asmenų registru. Priėmus Įstatymo projektą juridinių asmenų, užsiimančių virtualiųjų valiutų keityklų operatoriaus arba depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriaus veikla, valdymo ir stebėjimo organų nariais bei naudos gavėjais negalės būti asmenys, teisti už nusikaltimus arba baudžiamuosius nusižengimus, išvardytus Įstatymo projekte. Virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriai taip pat privalės laikytis kitų kitiems įpareigotiesiems subjektams Įstatyme nustatytų reikalavimų, tokių kaip įdiegti procedūras ir sistemas, skirtas pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikai nustatyti, vertinti bei valdyti veiksmingas šios rizikos mažinimo priemones ir kita.

Priėmus Įstatymo projektą, asmenims, ketinantiems verstis virtualiųjų valiutų keityklų operatorių, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių veikla, bus nustatytos pagrindinės veiklos sąlygos ir pinigų plovimo prevencijos prievolės. Šios prievolės kils iš Įstatymo ir susijusių teisės aktų, pavyzdžiui, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymo, parengto suderinus su Lietuvos banku ir Finansų ministerija, dėl virtualiųjų valiutų keityklų operatoriams ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatoriams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui. Tokiu būdu minėtoms ir kitoms su virtualiosiomis valiutomis susijusioms veikloms, kaip pirminiam virtualiosios valiutos siūlymui (ICO), bus suteikta daugiau patikimumo ir skaidrumo, kas skatins darnią ir tinkamai prižiūrimą šio sektoriaus ir alternatyvių finansavimo būdų plėtrą.

Įstatymo projekte taip pat siūloma nustatyti reikalavimus pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančioms juridiniams asmenims atlikti virtualiosios valiutos pirkėjų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymą, kai su jais sudaromų sandorių suma yra lygi arba viršija 3 000 eurų, kaip tai numatyta Įstatymo 9–15 straipsniuose, saugoti Įstatymo projekte nurodytą informaciją, bendradarbiauti su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, tačiau pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančias asmenis nebus įtraukiami į Įstatymo įpareigotųjų subjektų sąrašą. Numatyta 3 000 eurų sumos riba, kai vykdant pirminį virtualiosios valiutos siūlymą turi būti nustatoma virtualiosios valiutos pirkėjų ir naudos gavėjų tapatybė, yra kompromisinis variantas tarp rinkos dalyvių ir priežiūros institucijų siūlymų dėl rizikų valdymo. Siūloma suma siekiama palaikyti inovacijas, ypač decentralizuotas sistemas, kurios veikia kaip alternatyvus ūkio subjektų finansavimo šaltinis ir skirtos kuo labiau skatinti socialinių grupių dalyvavimą virtualiųjų valiutų rinkose, siekiant plėsti ICO dalyvių sąrašą. Sumažinta sandorių sumos riba dėl klientų ar naudos gavėjų tapatybės nustatymo padidintų verslo administravimo kaštus ir toks sprendimas taptų nepatrauklus ICO projektų iniciatoriams. Už Įstatymo projekte nustatytą įpareigojimą nesilaikymą pirminiu virtualiosios valiutos siūlymu (ICO) užsiimančių juridinių asmenų vadovams bus taikomos Administracinių nusižengimų kodekse nustatytos sankcijos. Įstatymo projekte siūloma virtualiosios valiutos pirkėjų ir naudos gavėjų tapatybę nustatyti, kai su jais sudaromų sandorių suma yra lygi arba viršija 1 000 eurų suma, analogiškai kaip pagal Įstatymą nustatoma elektroninių pinigų klientų ir naudos gavėjų tapatybė, nes savo esme tai yra panašios piniginės operacijos.

Pagal Įstatymo projektą operatoriams, kurie teikia prieigos paslaugas asmenims, norintiems pasiekti depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių ar virtualiųjų valiutų keitimo platformas, nebus taikomas šis Įstatymas. Asmenys, teikiantys minėtas paslaugas, neturės vykdyti nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui. Taip pat asmenims,

besinaudojantiems virtualiųjų valiutų keityklų operatorių ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorių paslaugomis savo asmeniniams poreikiams, šis Įstatymas nebus taikomas. Įstatymo projekte sąvoka „virtualiosios valiutos keitimas“ apima ne tik virtualiosios valiutos keitimą, bet ir virtualiosios valiutos pirkimą bei pardavimą. Virtualiųjų valiutų rinkai būdingi turtiniai teisiniai santykiai, t. y. pirkimo–pardavimo sandoriai – asmenys, perkantys virtualiąsias valiutas, atitinkamai keičia teisinį valiutos statusą turinčias valiutas į virtualiąsias valiutas ir virtualiąsias valiutas į alternatyvias virtualiąsias valiutas.

Įstatymo projekte taip pat siūloma nustatyti reikalavimą, kad depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių ir virtualiųjų valiutų keityklų operatorių veiklą galėtų vykdyti tik juridiniai asmenys arba juridinio asmens filialai. Šis reikalavimas grindžiamas viešuoju interesu, siekiant užtikrinti virtualiųjų valiutų rinkos dalyvių veiklos kontrolę, skaidrumą ir atsakomybę kompetentingoms valstybės institucijoms. Taip pat, atsižvelgiant į virtualiųjų valiutų rinkoje būdingas rizikas, siekiama apsaugoti virtualiųjų valiutų operatorių ar kitų šios rinkos dalyvių teises, numatant papildomas pareigas ir prievoles asmenims, siekiantiems vykdyti Įstatymo projekte numatytas veiklas. Atitinkamai fiziniai asmenys neturi pareigos registruotis ir verstis Įstatymo projekte numatyta veikla, nes dėl ribotų išteklių ir mažesnės priežiūros nei juridiniai asmenys jie nesugebės įgyvendinti numatytų Įstatymo įsipareigojimų ir valdyti rizikų. Taip pat juridinis asmuo ir jo organai užtikrins tvarią virtualiųjų valiutų keityklų bei depozitinių piniginių veiklą ir neleis juridinio asmens vadovui piktnaudžiauti padėtimi. Virtualiųjų valiutų rinka yra itin nestabili, kyla didesnė bankroto rizika. Tai rodo kelerių metų virtualiųjų valiutų keityklų rinkos tendencijos – bankrutavo virtualiųjų valiutų operatoriai „Mt. Gox“, „BitGrail“, „Coinbin“, „Quadriga“ ir kt. Svarbus aspektas yra keityklų likvidumo užtikrinimas. Fiziniai asmenys nebūtų pajėgūs užtikrinti keliamų likvidumo reikalavimų.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti taikymo jurisdikciją tik Lietuvoje registruotiems operatoriams, kurie teikia virtualiųjų valiutų keitimo ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių valdymo paslaugas. Atitinkamai Europos Sąjungos valstybėse narėse ir užsienio valstybėse įsteigti juridiniai asmenys arba jų filialai pinigų plovimo reguliavimo apimtimi bus prižiūrimi savo jurisdikcijų kompetentingų institucijų.

Atsižvelgianti į tai, kad per 2018 metų 9 mėnesius virtualiųjų valiutų rinkos kapitalizacija nuo 609 mlrd. Eur sumažėjo iki 139 mlrd. Eur, manytina, kad netikslinga šiuo metu kurti atskiro virtualiųjų valiutų reglamentavimo. Įstatymo projektas užtikrins didesnę klientų apsaugą bei sumažins pinigų plovimo riziką, būdingą virtualiųjų valiutų rinkai ir pirminiam virtualiosios valiutos siūlymui (ICO).

Įstatymo projektu išplečiama Direktyvos taikymo sritis įtraukiant pirminius virtualiosios valiutos siūlymus (ICO) bei virtualiosios valiutos konvertavimo į kitą virtualiąją valiutą operacijas, atsižvelgiant į naujausias Tarptautinės kovos su pinigų plovimu organizacijos (FATF) rekomendacijas dėl virtualiųjų valiutų keityklų operatorių veiklos. FATF rekomendacijose siūloma pinigų plovimo prevencijos priemonės taikyti ne tik virtualiųjų valiutų ir teisinį valiutos statusą turinčių valiutų (t. y. teisėtomis mokėjimo priemonėmis paskelbtų valstybės monetų ir banknotų bei elektroninių pinigų, kurie jų emisijos valstybėje pripažįstami kaip atsiskaitymo priemonė) konvertavimo operacijoms, bet ir virtualiųjų valiutų konvertavimo į kitas virtualiąsias valiutas operacijoms bei finansinių paslaugų, susijusių su išleidėjo siūlymu įsigyti virtualiąją valiutą, teikimui. Priėmus šį Įstatymo projektą, nacionalinis reglamentavimas atitiks tarptautinių organizacijų nustatytus virtualiųjų valiutų operacijų atlikimo reikalavimus.

Siūlomas ankstesnis, nei nustatyta Direktyvoje, Įstatymo projekto įsigaliojimas numatytas siekiant kuo greičiau sudaryti aiškias ir skaidrias sąlygas virtualiosios valiutos rinkos dalyvių veiklai, sumažinti pinigų plovimo riziką virtualiųjų valiutų investuotojams ir virtualiųjų valiutų keityklų vartotojams bei užtikrinti vartotojų apsaugą. Taip pat atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos piliečių inicijuoti pirminiai virtualiosios valiutos siūlymai (ICO) pritraukė sumas, siekiančias 340–420 mln. Eur, ankstesnis, nei numatytas, Įstatymo projekto įgyvendinimas sukurs palankesnes sąlygas ne tik naujiems rinkos dalyviams ar pirminiams virtualiosios valiutos siūlymams (ICO)

vykdyti, bet ir pritrauktas investicijas nukreips į realią Lietuvos rinką ir darbo vietų sukūrimą bei bus užtikrinta alternatyvių finansavimo būdų plėtra.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių, priėmus Įstatymo projektą, nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką – prisidės prie vartotojų apsaugos stiprinimo bei kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu. Numatytas reguliavimas suteiks teisinį užtikrinumą virtualiųjų valiutų rinkai, kas didins vartotojų pasitikėjimą skaidriai dalyvauti virtualiųjų valiutų rinkoje. Didesnis vartotojų apsaugos lygis gali būti laikomas vienu iš pagrindinių virtualiųjų valiutų rinkos reguliavimo privalumų. Šiuo metu virtualiosios valiutos siūlymas (ICO) įgyvendinamas ne pagal teisės aktus, dėl ko tai laikytina rizikinga veikla tiek ūkio subjektams, tiek ir vartotojams. Virtualiosios valiutos siūlymo (ICO) reglamentavimas išspręs šią problemą. Atitinkamai Įstatymo projektas padarys teigiamą įtaką depozitinių virtualiųjų valiutų operatorių ir virtualiųjų valiutų keityklų operatorių veiklai. Įsigaliojus Įstatymo projektui, vartotojai savo turtą galės patikėti žinomiems virtualiųjų valiutų operatoriams, nes informacija apie virtualiųjų valiutų keityklų ir depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorius bus prieinama visuomenei ir valstybės institucijoms. Tikimasi, kad rinkoje išnyks būdingi atvejai, kai vartotojų lėšas pasisavina anoniminiai virtualiųjų valiutų keityklų operatoriai ar jų savininkai.

Taip pat tikimasi, kad priimtas Įstatymo projektas virtualiųjų valiutų rinkai suteiks papildomo stabilumo ir gerokai sumažins jos nepastovumą bei pritrauks investuotojų.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Įstatymo projektą, bus reglamentuotos tam tikros veiklos ir nustatytos pradinės veiklos sąlygos. Teisinis aiškumas sudarys sąlygas spartesnei verslo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, *kitų įstatymų* nereikės keisti arba panaikinti.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštaruja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Turės būti priimti (pakeisti) šie įgyvendinamieji teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“;
- valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2013 m. gegužės 8 d. įsakymas Nr. V-110 „Dėl Juridinių asmenų registro tvarkymo taisyklių“;
- Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2017 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. 16313 „Dėl Įtartinų piniginių operacijų ar sandorių sustabdymo ir informacijos apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo ir Informacijos apie grynųjų pinigų operacijas ir sandorius, kurių suma lygi arba viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekto įgyvendinimas papildomų išlaidų iš valstybės, savivaldybių biudžetų ar kitų valstybės fondų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Virtualioji valiuta, virtualiųjų valiutų keityklos operatorius, depozitinė virtualiųjų valiutų pinigine, depozitinių virtualiųjų valiutų piniginių operatorius, pirminis virtualiosios valiutos siūlymas (ICO).

[Signature]
2019-05-31